

## Oleg Levițki – la 60 de ani

La 26 mai 2016 directorul Centrului de Arheologie al Institutului Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei, doctor habilitat Oleg Levițki, toată activitatea de muncă a căruia a fost legată de arheologie și petrecută într-o singură instituție, ajunge la vârsta maturității profesionale.

El s-a născut în anul 1956 în satul Pohrebeni, raionul Orhei. În familie au fost trei copii – fratele mai mare Liviu, Oleg și sora mai mică Lilia. Tatăl Gheorghe, de timpuriu, la 44 ani, s-a stins din viață, și mamei Maria i-a revenit misiunea să educe copiii de una singură. În pofida greutăților, copiii au crescut buni și iubitori de muncă, și toți au făcut studii superioare.

A absolvit școala medie cu note excelente și în 1973 este admis la Facultatea de istorie și pedagogie a Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. De la bun început a devenit pasionat de istorie, participând activ la viața științifică a facultății – în cercurile științifice studentești și organizarea unor diverse conferințe științifice. Din tot spectrul de direcții științifice, până la urmă, el a preferat etnografia și a început să se pregătească serios de abordarea acestui domeniu. Un rol important în devenirea lui ca etnograf o avea conducătorul lui științific, tânărul și talentatul pedagog Iurie V. Popovici, care nu numai că a văzut în ucenicul său un student capabil, dar a și putut să-i cultive pasiunea de a se ocupa serios de știința etnografică. Oleg Levițki participa anual la cercetările etnografice în teren, organizate de specialiștii de la Academia de Științe pe întreg teritoriul republicii, acumula experiența necesară și a început să se pregătească serios pentru studiul de doctorat la specialitatea etnografie, după absolvirea facultății. Dar s-a întâmplat o nenorocire – Iu. Popovici a decedat tragic într-un accident, și după absolvirea cu excelență a facultății în 1978, în locul studiilor de doctorat Oleg Levițki face serviciul militar. Perioada de timp petrecută în armată el a apreciat-o pozitiv, considerând serviciul militar o școală utilă pentru viață.

După demobilizare, în anul 1980, Oleg Levițki, în lipsa unui loc vacant în secția de etnografie, s-a angajat temporar în secția de arheologie a Academiei de Științe în calitate de colaborator extern, activând în această funcție câțiva ani, până când a fost angajat în funcția bugetară de labo-



rant superior în secția expedițiilor în zonele de construcții. Activitatea în calitate de colaborator extern n-a fost pentru Oleg Levițki timp pierdut. În toată această perioadă de timp el a participat la lucrările câtorva expediții arheologice, a însușit metodică de lucru pentru diverse categorii de vestigii, a învățat să pregătească documentarea de teren necesară și să scrie rapoarte științifice. A fost acea experiență, pe care nu o poți deprinde și acumula din manuale. Important a fost și faptul că a lucrat atât în situri de habitat începând de la eneolitic și până în evul mediu, cât și în situri funerare tumulare și necropole plane în diverse raioane ale Moldovei. În toată această perioadă de timp el a putut să facă o apreciere a gradului de cunoaștere a diverselor monumente arheologice și să găsească segmentul său de cercetare în diversitatea culturilor arheologice din regiune. E de la sine înțeles că nu fiecare putea să-și aleagă singur tema de cercetare dorită, depindea mult de actualitatea, necesitatea, de elaborarea acestora. Lui Oleg Levițki i-a reușit nu îndată și nu atât de ușor, dar odată aleasă perioada hallstattiană, el a putut să se realizeze în cadrul ei cu succes. I-a fost ca o recompensă pentru acele greutăți, prin care a trebuit să treacă atunci, când și-a schimbat preocupările sale de etnografie cu cele de arheologie, și când a lucrat în calitate de angajat temporar. Odată statornicit

în arheologie, Oleg Levițki i-a rămas fidel pentru toată viața, contribuind în permanență la ridicarea nivelului său științific.

După un an de stagiere (1987) la filiala din Leningrad a Institutului de Arheologie al AȘ a URSS, tot acolo, el este admis la studii de doctorat, iar după terminarea lor, în anul 1991 susține cu succes teza de doctor (candidat în științe). În anul 2002 la Chișinău, în cadrul Institutului de Arheologie și Etnografie a AȘM, a susținut teza pentru obținerea titlului de doctor habilitat în istorie. Pe parcursul activității sale el a publicat cca 150 lucrări științifice, inclusiv șase monografii. Nu este cazul să facem analiza lucrărilor lui Oleg Levițki – acest lucru este reflectat în recenziile ce apreciază înalt cercetările și concluziile principale ale cercetătorului. Publicațiile lui sunt permanent în atenția specialiștilor, fiind mărturie a aportului său serios în știință.

Începând să activeze în cadrul Academiei de Științe, Oleg Levițki a parcurs calea de la laborant superior și până la director al Centrului de Arheologie, iar în perioada de timp între 1 aprilie 2013 și 27 octombrie 2014 a fost director interimar al Institutului Patrimoniului Cultural al AȘM.

Tematica hallstattului, pe care a abordat-o în cercetare Oleg Levițki, este destul de interesantă și actuală, dar deloc nouă pentru Moldova și spații mai largi. Complicat în cercetarea acestei teme este prezența în complexul hallstattian timpuriu a unui șir întreg de grupuri culturale policomponente cu aspect hallstattian. În oricare din perioadele istorice, a înțelege în ce situații este vorba de migrații de populații sau de transformări culturale – este un lucru deloc simplu. La conexiunea dintre epocile bronzului și a fierului timpuriu acest lucru este deosebit de complicat, având în vedere și faptul că vestigiile hallstattiene pe teritoriul Moldovei au devenit cunoscute numai în perioada postbelică. Primele cercetări și diferențierea lor a fost efectuată de A.I. Meljukova în anii 60 ai secolului trecut. Odată cu ea vestigiile hallstattiene din Moldova erau studiate de către V.L. Lapușnean și G.I. Smirnova. În Moldova românească, primul care a început să cerceteze monumentele hallstattiene a fost I. Nestor, urmând apoi M. Petrescu-Dîmbovița și A. László. Prin aportul adus de acești cercetători au fost rezolvate problemele cultural-cronologice cardinale din epoca fierului timpuriu, au fost determinate particularitățile elementelor de bază

a culturii materiale a monumentelor din diferitele grupuri hallstattiene. Au fost făcute încercări de a determina soarta istorică a acestor grupuri. Paradoxal, dar cu rezolvarea unor probleme apăreau altele noi, și pentru a le soluționa era insuficient de a revedea materialele deja cunoscute și concluziile cercetătorilor. Pentru o abordare aprofundată și argumentată a problemelor erau necesare noi izvoare, ce necesitau a fi descoperite, cercetate și introduse în circuit științific. Oleg Levițki a găsit pentru săpături un așa monument și a început să-l studieze. A face săpături într-o așezare întotdeauna este un lucru deloc simplu, mai ales dacă e să luăm în considerație faptul că în anii 80 ai secolului trecut, în legătură cu lucrările în bază de contract, arheologii trebuiau să depună mari eforturi și să dedice mult timp cercetării tumulilor în zonele de construcții.

Situl, în care a început lucrările Oleg Levițki, se află în nordul Moldovei, în preajma satului Trinca, pe valea râului Draghiște, în locul numit Izvorul lui Luca. Cercetările au fost efectuate în perioada anilor 1982 până în 2004. Suprafața descoperită a ajuns până 6,5 mii metri pătrați, sunt studiate câteva zeci de construcții de locuit, meșteșugărești și de uz menajer, a fost colectat un bogat material ceramic și alte obiecte. Situl s-a dovedit a fi pluristratigrafic. În preajma așezării a fost cercetată necropola tumulară, sub mantaua celor nouă tumuli fiind descoperite morminte atribuite grupului cultural podolian de vest.

În același timp, Oleg Levițki efectua în permanență prospectări de teren cu scopul de a reverifica monumentele cunoscute și a documenta altele noi cu scopul de a preciza hotarele grupurilor culturale hallstattiene, a stabili siturile cu perspectivă pentru cercetare și gradul lor de conservare. A muncit mult în depozite cu materiale din săpăturile predecesorilor săi. În pofida faptului că la începuturi el acorda atenție deosebită vestigiilor hallstattului canelat de tip Chișinău-Corlăteni, cu timpul a fost nevoit să-și extindă cercetările și, de la o etapă la alta, să pună în discuție problemele stringente legate de cultura hallstattului tracic în arealul de est. Este important faptul că atât în tezele sale de doctor, cât și în lucrările monografice și articolele publicate Oleg Levițki a făcut sistematizarea și sinteza materialelor atribuite diferitelor grupuri hallstattiene pe fundalul unui extins areal, și nu s-a limitat doar la

teritoriul actualei Republici Moldova. Aflat într-un șir de instituții de profil de peste hotare, el a studiat colecțiile arheologice accesibile, fapt ce s-a reflectat benefic asupra cercetărilor ulterioare. Este semnificativ că analizând materialul, Oleg Levițki a apelat nu numai la vestigiile tradiționale transilvănene, dar și la cele balcano-dunărene, fapt ce i-a permis, în particular, să precizeze cronologia grupului Chișinău-Corlăteni și să pună în discuție mai argumentat problema „baștinii” și „culturii” de origine, din care el s-a desprins, să urmărească soarta lui istorică. Anume datorită săpăturilor în așezarea Trinca și stabilirea stratigrafiei orizontale a acestui sit cu mai multe nivele culturale, cercetătorul a făcut concluzia argumentată că monumentele de tip Chișinău-Corlăteni sunt substituite de cele de tip Cozia-Saharna-Solonceni, cu care nu au legături genetice și care sunt atribuite complexului hallstattian timpuriu cu ceramică incizată și imprimată.

În publicațiile lui Oleg Levițki dedicate problemelor epocii fierului timpuriu, în mod special, diverselor grupuri culturale hallstattiene, sunt multe concluzii și principii ce merită atenția cercetătorilor, pe care el le-a înaintat ca rezultat al analizei literaturii, studierii unui număr impunător de colecții arheologice și deseori – în baza analizei materialelor din propriile săpături. Cercetările în tumuli au contribuit nu numai la îmbogățirea experienței de teren, dar au și lărgit simțitor cercul lui de cunoștințe în diverse probleme, inclusiv, cele legate de epoca fierului timpuriu.

Oleg Levițki este foarte responsabil în tot ce face. Cercetând monumentele arheologice, el introduce în circuit științific surse de valoare, care timp îndelungat vor servi ca bază în procesul de cercetare. Analiza acestor surse este executată la nivel înalt și apreciată la justa valoare de către specialiști. Cercetând minuțios toate sursele disponibile, el a adus un aport important la studierea

uneia din cele mai complicate perioade din istoria străveche a Moldovei.

Remarcăm că Oleg Levițki a condus și multe șantiere arheologice cu lucrări de amploare. El putea organiza bine lucrul și întotdeauna căpăta rezultate foarte bune. În anul 2011 a coordonat activitatea școlii arheologice internaționale a tinerilor cercetători-arheologi, care a efectuat săpături în situl Trinca și a avut avize pozitive.

Luările de cuvânt în cadrul diverselor foruri științifice din țară și de peste hotare întotdeauna se deosebesc prin nouțate, actualitatea și profunzimea problemelor formulate. Ciclurile de lecții, prezentate în fața studenților, masteranzilor și doctoranzilor, sunt întotdeauna documentate prin materiale concrete din situri arheologice din regiune, fapt ce trezește un interes deosebit pentru auditoriu și contribuie la o mai bună însușire a temei.

Nu vom trece cu vederea nici calitățile pur omenești ale celui sărbătorit – onestitatea, corectitudinea, delicatețea și modestia. El este un bun prieten, coleg și îndrumător, care-și împărtășește permanent cunoștințele și experiența cu tinerii cercetători. În calitate de conducător – poate organiza colectivul și respectă părerea fiecărui colaborator.

Oleg Levițki a reușit mult ca savant-arheolog, el este un cercetător pasionat și foarte muncitor, pentru care interesele științei sunt pe primul loc. Anume aceste calități i-au permis să obțină mari succese în știință și să capete binemeritata recunoștință a colegilor. Probabil, mai are multe de făcut, dacă luăm în considerație maturitatea, experiența, cunoștințele omagiatului și provocările științifice care, în pofida vieții deloc simple, nu pot să nu trezească interesul unui cercetător adevărat, cum este, fără îndoială, sărbătoritul nostru.

Dragă Oleg Levițki! Prietenii și colegii Dumneavoastră vă doresc sănătate, ani mulți înainte, noi succese de creație pe tărâmul științei arheologice și toate cele bune.

**Nicolai Telnov**